

Styrelsen for Undervisning og
Kvalitet
Afdelingen for Kvalitet og
Viden

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K
Tlf. nr.: 33 92 50 00
E-mail: stuk@stukvum.dk
www.stukvum.dk

Evaluerings- og følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen

1. Baggrund

Evaluerings- og følgeforskningsprogrammet (herefter følgeforskningsprogrammet) skal følge op på den politiske aftale om et fagligt løft af folkeskolen.

Af den politiske aftale fremgår følgende:

- På baggrund af de nationale mål skal regeringen, kommunerne og folkeskolens øvrige parter hvert år følge op på folkeskolens resultater, og om der er behov for justering af indsatsen. Det skal ske på baggrund af en årlig skriftlig statusredegørelse fra Undervisningsministeriet.
- Undervisningsministeren vil give Folketinget en redegørelse senest 5 år efter lovens ikrafttræden om lovens virkning og eventuelle behov for ændringer.
- Med henblik på at vurdere effekten af de forskellige initiativer gennemføres evalueringer, som forelægges for aftaleparterne.

Folkeskoleforligskredsen har efterfølgende tilsluttet sig, at undervisningsministerens samlede redegørelse til Folketinget forelægges primo 2020.

Sammenhæng til Undervisningsministeriets årlige statusredegørelse

Undervisningsministeriet udarbejder en årlig statusredegørelse om folkeskolens udvikling, som har hovedfokus på folkeskolereformens målsætninger. Følgeforskningsprogrammet skal ses i sammenhæng med redegørelserne. Programmet supplerer med en række analyserapporter og målrettede evalueringer af implementeringen af de væsentligste elementer i folkeskolereformen og effekterne heraf på reformens målsætninger.

Som led i forskningsprojekterne i følgeforskningsprogrammet udarbejdes en række større forskningsrapporter, som dybdegående analyserer hovedelementerne i reformen. Disse har til hensigt at give viden om, hvor-

dan alle aktører i og omkring folkeskolen kan arbejde for realisering af folkeskolereformens målsætninger:

- 1) Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.
- 2) Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
- 3) Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

Det er desuden et mål, at eleverne på sigt skal kunne det samme i 8. klasse, som de i dag kan i 9. klasse. Det er endvidere målet, at 95 procent af en ungdomsårgang skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse.

Det er hensigten, at de respektive projekter i programmet samlet vil bidrage til at belyse realiseringen af disse mål i form af forskellige analyser.

2. Formål

Formålet med følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen er at:

- Skabe grundlag for, at aktører på alle niveauer i styringskæden løbende kan lære af erfaringer og resultater.
- Kunne dokumentere implementeringen og effekten af folkeskolereformen, herunder af de væsentligste initiativer.
- Styrke den empiriske forskning om ledelse, undervisning og læring.

Følgeforskningsprogrammet har fokus på to overordnede spørgsmål:

1. Hvordan implementeres indsatserne i folkeskolereformen?
2. Hvilke effekter har indsatserne i folkeskolereformen?

3. Projekter

Folkeskolereformen er baseret på tre overordnede og gensidigt understøttende indsatsområder til opfyldelse af reformens målsætninger:

- En længere og mere varieret skoledag med mere og bedre undervisning og læring.
- Et kompetenceløft af lærere, pædagoger og skoleledere.
- Få klare mål og regelforenklinger.

I følgeforskningsprogrammet er disse tre overordnede indsatsområder nedbrudt til otte områder, som der etableres større følgeforskningsprojekter inden for. Disse følgeforskningsprojekter har til formål både at undersøge implementeringen af folkeskolereformens hovedelementer og understøtte kommuners og skolars udvikling af folkeskolen med høj kvalitet. Det er i den sammenhæng væsentligt, at følgeforskningsprojekterne kan bidrage til udvikling af folkeskoleområdet ud fra en praksissynsvinkel. Der er etableret følgeforskningsprojekter inden for følgende områder:

- a) Elevernes syn på den nye folkeskole (bilag 1)

- b) Undervisning (bilag 2)
- c) Den nye folkeskole (bilag 3)
- d) Kompetenceudvikling (bilag 4)
- e) Skoleledelse (bilag 5)
- f) Styring og kommunale initiativer (bilag 6)
- g) Trivsel (bilag 7)
- h) Specialtilbud i den nye folkeskole (bilag 8)

Dertil kommer flere allerede igangsatte projekter, som i et vist omfang også undersøger emner med relevans for folkeskolereformen (bilag 9).

STUK vil derudover løbende igangsætte forsøgs- og udviklingsprojekter med henblik på at styrke vidensudviklingen på udvalgte områder. Flere af disse projekter tænkes sammen med følgeforskningsprogrammet med henblik på, at de understøtter de områder, hvor der identificeres udfordringer eller andet behov for vidensudvikling.

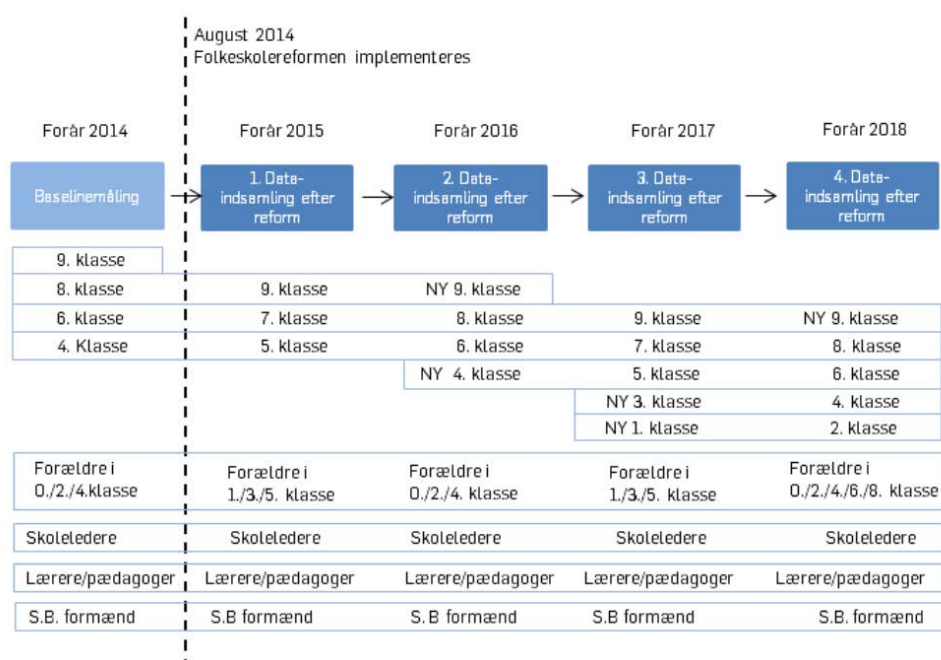
4. Dataindsamling

Følgeforskningsprogrammet skal understøtte forskning af høj kvalitet. Til dette formål er der etableret et følgeforskningspanel af repræsentativt udvalgte skoler, som følges årligt fra foråret 2014 til foråret 2018. På skolerne i følgeforskningspanelet gennemføres der hvert forår spørgeskemaundersøgelser blandt skolernes elever, lærere, pædagoger, skoleledere, skolebestyrelsesformænd og forældre, jf. figur 1 nedenfor. Spørgeskemaundersøgelsen i foråret 2014 (før reformen trådte i kraft) udgør en baseline, som resultaterne fra de efterfølgende dataindsamlinger holdes op imod.

Panelet giver mulighed for analyser, der følger de enkelte elevers udvikling år for år, sammenligninger på tværs af årgange og på tværs af forskellige respondentgrupper. Alle spørgeskemaer er udviklet i samarbejde med evaluerings- og forskningsinstitutionerne i følgeforskningsprogrammet, som har særligt fokus på og ekspertise inden for folkeskoleområdet (beskrives under punkt 5).

Dataindsamlingen på skolerne i følgeforskningspanelet er illustreret i figur 1.

Figur 1. Dataindsamling i følgeforskningspanelet

Foruden dataindsamlingerne i følgeforskningspanelet gennemføres der årligt en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt skolelederne ligesom der i 2014, 2016 og 2017 gennemføres spørgeskemaundersøgelser blandt de kommunale udvalgsformænd og børne- ungedirektører. Endelig gennemføres der en række kvalitative dataindsamlinger blandt de forskellige respondentgrupper som led i de enkelte forskningsprojekter.

5. Organisering

Følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen projektledes af Videnskontoret i STUK.

Som led i følgeforskningsprogrammet er der etableret et strategisk samarbejde med syv evaluerings- og forskningsinstitutioner. Samarbejdet er særligt koncentreret om udviklingen af spørgeskemaerne til dataindsamlingen i følgeforskningspanelet og har til formål at sikre en bred adgang til data af høj kvalitet hos mange forskningsmiljøer. Den fælles dataindsamlingen i følgeforskningspanelet på tværs af de enkelte forskningsprojekter i følgeforskningspanelet har endvidere til formål at mindske antallet af dataindsamlinger hos folkeskolerne, som emnemæssigt ville have haft store overlap.

Der er desuden etableret en videnskabelig styregruppe med repræsentanter fra hver af de syv deltagerne evaluerings- og forskningsinstitutioner i følgeforskningsprogrammet:

- Danmarks Evalueringsinstitut (EVA)
- Aarhus Universitet, Institut for Uddannelse og Pædagogik (IUP)
- Aarhus Universitet, Trygfondens Børneforskningscenter

- VIA University College (VIA)
- SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI)
- Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning (KORA)
- Rambøll Management Consulting (Rambøll)

Styregruppen tager stilling til udformningen af spørgeskemaerne på baggrund af videnskabelige vurderinger og bidrager med konkrete oplæg til spørgeskemaerne i følgeforskningspanelet. Styregruppen rådgiver endvidere Undervisningsministeriet generelt i forhold til følgeforskningsprogrammet.

Referencegruppen for Ressourcecenter for Folkeskolen

Der er etableret en referencegruppe for Ressourcecenter for Folkeskolen/Videnskontoret, hvor alle folkeskolens væsentligste parter er repræsenteret (KL, Danmarks Lærerforening, BUPL, Børne- og Kulturchefforeningen, Skolelederforeningen, Skole og Forældre og Danske Skoleelever). Referencegruppen har været tæt inddraget i forbindelse med etablering af følgeforskningsprogrammet, ligesom den løbende inddrages tæt i forhold til de enkelte projekter og rapporter. Endelig inddrages referencegruppen også i forbindelse med den løbende formidling og anvendeliggørelse af programmets resultater.

Økonomi

Der er samlet afsat 75 mio. kr. til følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen fra Ressourcecenter for Folkeskolens finanslovsbevilling. Dertil kommer, at der i flere af projekterne indgår en væsentlig medfinansiering fra de evaluerings- og forskningsinstitutioner, som gennemfører projekterne i programmet. Derudover har flere af evaluerings- og forskningsinstitutionerne givet udtryk for, at de vil søge om yderligere finansiering til tilknyttede projekter fra fx strategiske forskningsmidler eller fonde.

6. Formidling

Resultaterne fra følgeforskningsprogrammet indgår som et væsentligt vidensgrundlag for Undervisningsministeriets rådgivning af sektoren, herunder i læringskonsulenternes vejledningsindsats.

STUK vil desuden iværksætte en række initiativer, der skal understøtte, at den omfattende viden, der kommer fra følgeforskningsprogrammet, danner grundlag for, at praktikere i kommuner og skoler kan udvikle praksis på baggrund af evidens.

Som en fast del af offentliggørelser af nye rapporter inddrages referencegruppen for Ressourcecenter for Folkeskolen med henblik på at drøfte, hvilke initiativer der kan tages på baggrund af projekterne.

De deltagende evaluerings- og forskningsinstitutioner forpligtes desuden til at sprede den viden, som kommer fra projekterne, til relevante målgrupper. Der gælder både i forhold til udviklingen af praksisrettede publikationer til målgrupper, som i særlig grad kan drage nytte af nye resultater og i forhold til deltagelse i konferencer mv.

Endelig er der løbende fokus på, at resultaterne fra følgeforskningsprogrammet gøres tilgængelige på EMU.dk – Danmarks læringsportal.

Bilag 1. Elevernes syn på den nye folkeskole (SFI)

Som i følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen gennemfører SFI et forskningsprojekt om elevernes syn på den nye folkeskole. Projektet har særligt fokus på at følge elevernes syn på den nye folkeskole inden for otte centrale temaer:

- Generel skoletrivsel
- Faglig interesse for skolen
- Støtte fra familien
- Lærer/elev relation
- Undervisningsmiljø
- Tydelighed og klare mål i undervisningen
- Fysisk aktivitet
- Eksterne aktiviteter i skolen

I perioden 2015-2019 offentliggøres hvert efterår en kortlægningsrapport med status og udvikling af elevernes oplevelser inden for disse temaer. Kortlægningsrapporterne indeholder desuden en række analyser af udviklingen for forskellige elevgrupper:

- Drengene vs. piger
- Tosprogede elever vs. etsprogede elever
- Ressourcestærke vs. ressourcetsvage elever
- Kernefamilier vs. ikke-kernefamilier

Endvidere vil der typisk være et eller flere målrettede temaer i de årlige kortlægningsrapporter. I 2015 var der fx et særligt fokus på elevernes deltagelse i skolernes obligatoriske tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse og betydning for elevernes deltagelse i fritidsaktiviteter.

Som led i projektet offentliggøres desuden to større forskningsrapporter i hhv. 2017 og 2019, hvor elevernes oplevelse af skoledagens og undervisningens betydning for deres faglige resultater og trivsel analyseres.

Bilag 2. Undervisning (KORA)

Som led i følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen gennemfører KORA et forskningsprojekt om ”Den længere og mere varieret skoledag”. Forskningsprojektet har fokus på at undersøge undervisningen i den nye folkeskole, herunder særligt:

- Den længere og mere varieret skoledag med mere og bedre undervisning og læring
- Inklusion og differentiering i undervisningen
- Anvendelse af IT i undervisningen
- Ro og klasseledelse
- Målstyret undervisning

I perioden 2015-2019 offentliggøres hvert efterår en kortlægningsrapport med status og udvikling inden for disse temaer. Disse årlige kortlægninger udarbejdes på baggrund af data fra følgeforskningspanelet.

Som supplement til de kvantitative dataindsamlinger i følgeforskningspanelet gennemføres der endvidere som led i dette projekt omfattende kvalitative dataindsamlinger i form af interviews og observationer på i alt 20 skoler.

Som led i projektet offentliggøres desuden to større forskningsrapporter i hhv. 2017 og 2019, hvor betydningen i forhold til elevernes resultater og trivsel analyseres. Desuden indgår resultaterne fra de kvalitative dataindsamlinger i rapporterne. Der vil i rapporten i 2019 også indgå analyser på baggrund af PISA, PIRLS og TIMSS.

Bilag 3. Den nye folkeskole (EVA)

Som led i følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen gennemfører EVA en række projekter om den nye folkeskole. Projekterne retter sig mod den nye længere og mere varierede skoledag, overgangen fra dagtilbud til folkeskolen og videre til ungdomsuddannelse og samarbejdsfladerne til omverdenen, herunder ikke mindst samarbejdet med forældrene.

Følgende temaer vil indgå i EVA's projekter:

- Det gode børneliv og medbestemmelse – om brug af fritidstilbud og sammenhæng til skoledag.
- Arbejdet med læringsmål/Fælles Mål (med særlig vægt på forenkede Fælles Mål).
- Pædagogisk praksis i indskolingen.
- Lektiehjælp og faglig fordybelse.
- Understøttende undervisning.
- Den åbne skole.
- Elevperspektiver på den længere og mere varierede skoledag.
- Forældreperspektiver på den nye folkeskole.
- Skolebestyrelser.
- Flere fagligheder i folkeskolen (lærer-pædagog-samarbejde).
- Nye regler for klasse- og holddannelse.
- De nye fag (madkundskab og håndværk & design).
- Pædagogisk ledelse.
- Elevplaner.
- Kvalitetsrapporter som redskab til kvalitetsudvikling.
- Forvaltningens rolle i at understøtte ledelse af undervisning og læring.

Derudover følger EVA frem til 2020 implementeringen af de uddannelsesparathedordsordninger, der trådte i kraft i 2014 samt nye overgange til ungdomsuddannelse som led i ændringerne på vejledningsområdet.

Bilag 4. Kompetenceudvikling (KORA)

Som led følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen gennemfører KORA et forskningsprojekt om ”Kompetenceudvikling og kompetencedækning i folkeskolen”.

Projektet har fokus på at belyse følgende fire overordnede forsknings-spørgsmål:

1. Hvordan har forvaltninger og skoler implementeret målsætningen om fuld kompetencedækning, herunder hvordan forvaltninger og skoleledelser styrer og leder kompetenceudviklingen?
2. Hvordan har professionshøjskolerne tilrettelagt og udviklet udbuddet af kompetenceudvikling? Og hvordan opleves det af kommunale forvaltninger og skoleledelser
3. Hvilken effekt på elevers læring og trivsel har det, at de bliver undervist af lærere med undervisningskompetence i faget?
4. Hvilke omkostninger vil der være forbundet med at realisere målsætningen om fuld kompetencedækning i 2020?

Til at besvare de fire undersøgelsesspørgsmål gennemføres tre gensidigt understøttende delundersøgelser

1. En undersøgelse af kompetenceudvikling og konsekvenser af kompetencedækning i kommuner og skoler
2. En effektanalyse af at lærere med undervisningskompetencer i faget underviser elever jf. målsætning om fuld kompetencedækning
3. En beregning af udgifter til øget kompetencedækning

Projektet afsluttes med en større forskningsrapport i 2017.

Bilag 5. Skoleledelse (SFI)

Som led i følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen gennemfører SFI et forskningsprojektet med fokus på skoleledelsens arbejde med implementeringen af folkeskolereformen. Projektet har særligt fokus på:

- Anvendelse af ledelsesrum.
- Styrket pædagogisk ledelse.
- Forandringsledelse i forbindelse med folkeskolereformen.

Der udarbejdes årlige kortlægningsrapporter af skoleledelsesområdet, der særligt har fokus på:

- Lederholdninger til folkeskolereformen.
- Internt ledelsessamarbejde og -udvikling.
- Personaleledelse, herunder fx motivation og anerkendelse.
- Eksternt ledelsessamarbejde.
- Opstilling af mål for elevernes læring og trivsel.
- Strategier:
 - Evaluering og resultatopfølgning
 - Lederprioritering af opgaver
 - Ledelsens ressourceallokering på skolen
 - Ledelsens involvering i pædagogiske metoder (vs. lærer-autonomi).

Som led i projektet offentliggøres desuden to større forskningsrapporter i hhv. 2017 og 2019 med henblik på at analysere betydningen af skoleledelse for lærernes undervisning og elevernes læring og trivsel.

Bilag 6. Styring og kommunale initiativer (KORA)

Som led i følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen gennemfører KORA et forskningsprojekt om den kommunale styring. Projektet har særligt fokus på:

- Økonomiske og styringsmæssige rammer.
- Regelforenklinger i forbindelse med folkeskolereformen.
- Implementering af arbejdstidsaftalen.
- Implementering af nationale målsætninger.

Der benyttes en række forskellige dataindsamlingsmetoder i projektet, herunder:

- Systematiske dokumentstudier af kommunernes beslutninger i forhold til folkeskoleområdet.
- Spørgeskemaer til udvalgsformænd for skoleudvalget og skolechefer.
- Kvalitative interviews.
- Data fra følgeforskningspanelet.

Som led i projektet er der offentliggjort en baselinerapport i 2015, en midtvejsrapport i 2016 samt en statusrapport for den økonomiske styring i 2016. Projektet afsluttes med en samlet slutrapport i 2018.

Desuden blev der i 2015 gennemført en kvalitativ undersøgelse om samarbejdet om implementering af folkeskolereformen med særligt fokus på skolernes forberedelse og implementering af den nye skoledag, skoleledere og medarbejderes oplevelse af planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisning og tilknyttede opgaver i den nye skoledag samt samarbejdet mellem personalegrupperne.

Bilag 7. Trivsel (Trygfonden)

Som led i følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen gennemfører Trygfondens Børneforskningscenter et forskningsprojekt med særligt fokus på:

- Analyser af sammenhængen mellem elevernes oplevede trivsel og deres faglige resultater, velfærd og sundhed samt sociale kompetencer.
- Skabe et forskningsbaseret grundlag for udvikling og rådgivning om elevtrivsel.

Projektet er delt i to dele. Den første del har til formål at undersøge, hvilke sammenhænge der er i data i den nationale trivselsindikator og elevernes faglige resultater i de nationale test og folkeskolens prøver. Endvidere undersøges det via data fra følgeforskningspanelet og yderligere dataindsamlinger, om der kan identificeres sammenhænge til elevernes ikke-kognitive kompetencer, herunder særligt elevernes sociale kompetencer.

Den anden del af projektet har til formål at undersøge, hvordan kommuner og skoler kan styrke indsatsen for elevernes trivsel. Det forventes gennemført i form af forsøg.

Bilag 8. Specialtilbud i den nye folkeskole (Rambøll)

Som led i følgeforskningsprogrammet til folkeskolereformen gennemfører Rambøll et forskningsprojekt, som særligt har fokus på følgende:

- Analyser af skoledagen og udviklingen af specialtilbud i den nye folkeskole, herunder sammenhængen til fritidstilbud.
- Skabe et forskningsbaseret grundlag for kvalitetsudvikling af undervisningen i specialtilbud.

Projektet analyserer og følger udviklingen af specialtilbud i den nye folkeskole med et særligt fokus på, hvad det betyder for elevernes skoledag og sammenhængen til deltagelse i fritidstilbud. Derudover skal projektet give viden om, hvordan undervisningen kan kvalitetsudvikles med henblik på opfyldelse af folkeskolereformens målsætninger.

I projektet benyttes særlige dataindsamlinger hos specialtilbuddene i form af både kvantitative og kvalitative dataindsamlinger.

Bilag 9. Andre undersøgelser

Der er allerede igangsat flere undersøgelser, som kan underbygge den samlede evaluering af folkeskolereformen. Det drejer sig særligt om PISA-, PIRLS- og TIMSS-undersøgelserne, som har fokus på elevernes faglige resultater samt om undersøgelserne i Inklusionspanelet og Inklusion i fagundervisningen.